

## OPVOEDEN IN BRUSSEL

**Een project over onderzoek en begeleiding inzake opvoedingsondersteuning,** uitgevoerd door de Vakgroep Sociale Agogiek, UGent in samenwerking met VBJK en VCOK in opdracht van de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het bevoegde collegelid, Brigitte Grouwels

### Doelstellingen van het project

*Opvoeden in Brussel* is een project van onderzoek en begeleiding inzake opvoedingsondersteuning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het vertrekt van vragen zowel van het beleid als van het werkveld. Door het Vlaamse beleid wordt steeds meer belang gehecht aan opvoedingsondersteuning, getuige het verwachte decreet terzake. Het Brusselse beleid wil hierin een voortrekkersrol spelen.

Heel wat actoren op het terrein doen vandaag al belangrijk werk op het vlak van opvoedingsondersteuning en hebben in het verleden – terecht – vragen gesteld naar overleg, betere afstemming en visieontwikkeling. Dat vereist ook een reflectie over de werkvormen en over de visie op opvoedingsondersteuning in de grootstedelijke context. Wellicht zijn er in Brussel ook nog alternatieve initiatieven noodzakelijk om te antwoorden op vragen die ouders hebben bij de opvoeding. Het project wil op korte termijn tegemoet komen aan deze zorg door drie acties:

- Het begeleiden van een ad-hoc Werkgroep Opvoedingsondersteuning. De ad-hoc werkgroep zal de samenwerking tussen Nederlandstalige bestaande en nieuwe aanbieders van opvoedingsondersteuning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest realiseren. Dat houdt een visieontwikkeling en onderlinge afstemming in en tevens de functie van stuurgroep voor de twee andere acties uit dit project.
- Het stimuleren van de oprichting van alternatieve initiatieven en het begeleiden van hun voorbereiding. Het gaat daarbij om nog niet bestaande initiatieven die een functie van 'social support' vervullen op een niet-categoriale manier.
- Het voeren van een wetenschappelijk onderzoek naar nieuwe noden op het gebied van opvoedingsondersteuning, met de nadruk op het verkennen van hoe de socialisering van ouders en kinderen vandaag in de grootstad verloopt.

Vooraleer visie en werkwijze van deze drie acties verder toe te lichten, gaan we eerst kort in op wat de uitgangspunten van opvoedingsondersteuning in dit project zijn.

## Opvoeding als gedeelde verantwoordelijkheid

Over opvoeding en opvoedingsondersteuning is al heel wat geschreven. Uit een analyse van deze literatuur in Vlaanderen, maar ook internationaal, blijkt dat er heel verschillende visies hierop bestaan. Dat maakt het wenselijk om duidelijk te maken wat in dit project de uitgangspunten en de visie zijn.

Alle auteurs zijn het er over eens dat de opvoeding een “transactioneel proces” is: een proces waarbij verschillende factoren voortdurend in wisselwerking zijn met elkaar. Het gaat om factoren eigen aan het kind (temperament, aanleg, gender, ...); factoren eigen aan de opvoeder (competenties, eigen opvoeding, origine, parental ethnotheories, ...) en contextfactoren (sociale netwerken, welstand, woonsituatie, ...).

Historisch is opvoedingsondersteuning vaak gedefinieerd los van het feitelijke handelen van ouders en vooral ook los van hun context (zie bijvoorbeeld Vandenbroeck, 2004). Recent is er een duidelijke evolutie merkbaar om het transactionele aspect van de opvoeding sterker te benadrukken en dus om rekening te houden met de context waarin de gezinsopvoeding zich afspeelt. Die evolutie uit zich bijvoorbeeld in een groeiend pleidooi om ouders te betrekken bij de bepaling van wat opvoedingsondersteuning kan zijn (Hermanns, 1992; Van den Bruel & Verhegge, 2005; Vandemeulebroecke & De Munter, 2004; Vandemeulebroecke & Nys, 2002).

Eén van de onderzoekers die een belangrijke bijdrage leverde aan deze zienswijze is Jo Hermanns (1992). Hij erkent dat historisch de opvoedingsondersteuning al te vaak uitgegaan is van een denken over ouders in termen van hun ‘tekorten’ en dat dit geleid heeft tot een residuele functie van de voorzieningen voor opvoedingsondersteuning (die dus enkel tussenkomen ‘als het gezin er een potje van maakte’). Hij onderkent de rol van de ontwikkelingspsychologie in het creëren van het beeld van het “maakbare kind” dat de ouders met een grote verantwoordelijkheid opzadelt. Hij vraagt zich onder meer af of de ontwikkelingspsychologie niet te veel opgedrongen wordt aan ouders. Daar tegenover beschrijft Hermanns de opvoeding als een transactioneel proces en, steunend op een uitgebreide literatuurstudie, pleit hij voor het erkennen van de rol die de sociale context speelt in de opvoeding.

Hij legt dan ook de nadruk op opvoeding als *gedeelde verantwoordelijkheid*. Hij stelt dat ouders in de eerste plaats nood hebben aan informele netwerken (vrienden, burens, ...) waar ze met vragen of zorgen terecht kunnen. Daarnaast kunnen er vragen overblijven voor meer deskundige of professionele hulp, maar die mag niet uitgaan van een beeld van de hulpeloze of hulpbehoevende ouder. In de context van de grootstad is dit een essentieel aandachtspunt. Zijn visie op opvoedingsondersteuning kan begrepen worden als een pleidooi voor ‘social support’, die meestal een mix is van volgende zaken:

- Emotionele steun: het uitdrukken van betrokkenheid, waardering en respect
- Sociaal partnerschap: het gevoel hebben ergens bij te horen
- Steun bij informatieverwerking: de zaken helpen op een rijtje te zetten
- Instrumentele steun: praktische hulp en het ontlasten van taken

Deze uitgangspunten leiden tot de volgende definiëring van activiteiten die door Hermanns als opvoedingsondersteuning beschouwd worden:

- Het stimuleren, organiseren en begeleiden van systemen van zelfhulp en sociale onderlinge steun
- Het realiseren van voorlichting zowel ten aanzien van de gezinsopvoeding als van de kinderopvang en andere instanties buiten het gezin
- Het geven van (ongevraagd) advies over de context waarin opvoeding plaatsvindt
- Het realiseren van een vraagbaak en adviesmogelijkheden voor ouders (m.i.v. doorverwijzing of intensievere hulp).

In dit project is opvoeding als gedeelde verantwoordelijkheid een centraal uitgangspunt en daarom onderschrijven we de volgende visie op opvoedingsondersteuning, gebaseerd op eerder werk van Prof. Maria Bouverne-De Bie (2000).

De activiteiten die gezinsleden ervaren als ondersteunend of aanvullend bij de opvoeding. Zij zijn een onderdeel van de maatschappelijke dienstverlening aan ouders en kinderen, uitgaande van de erkenning van het recht van ouders op respect voor hun prive- en gezinsleven, en de erkenning van het recht van kinderen op respect voor hun privé en gezinsleven.

Dat betekent dat de subjectieve betekenisverlening van de gezinnen zelf voorop staat, eerder dan dat we vooraf zouden vastleggen wat de ouderlijke competenties moeten zijn. Die dienen immers in overleg met ouders zelf en rekening houdend met hun context besproken te worden. Belangrijk is dat deze visie vertrekt van de gezinsopvoeding als gedeelde verantwoordelijkheid tussen het publieke en het private domein. De nadruk in dit project ligt immers op de vraag welke maatschappelijke verantwoordelijkheden aan de orde zijn en hoe het beleid en de actoren op het terrein (de werkpraktijken) kunnen bijdragen aan de context waarin ouders hun verantwoordelijkheden opnemen. We situeren op die manier de opvoedingsondersteuning in de sociale grondrechten en meer bepaald het recht op menselijke waardigheid of het recht op menswaardig bestaan, dat opgenomen is in de Belgische grondwet (artikel 23 GW). In de maximalistische invulling hiervan, aldus Bouverne- De Bie, moet de sociale politiek borg staan voor die sociale beleidstussenkomsten, nodig om ieder gelijke bestaans- en ontwikkelingsvoorwaarden te garanderen en moet elke interventie de toets van de menselijke waardigheid kunnen doorstaan. Dat betekent dat een definitie van opvoedingsondersteuning steeds gebaseerd moet zijn op de erkenning van de opvoeding als gedeelde verantwoordelijkheid tussen samenleving en individu.

Het betekent uiteraard niet dat we uitgaan van de idee dat ouders hun verantwoordelijkheid zouden overdragen aan de samenleving of dat de maatschappelijke voorzieningen (school, kinderopvang, ...) alle opvoedingsproblemen zouden moeten oplossen. Het impliceert evenmin dat de overheid zou ingrijpen in de gezinsopvoeding en ouders zou voorschrijven wat de goede opvoeding inhoudt.

Deze visie gaat uit van een structurele dimensie (in tegenstelling tot een residuele), van rechten van ouders én kinderen (in tegenstelling tot rechten van kinderen als tegengesteld aan rechten van ouders) en dus van maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ze betekent dat algemene (structurele) dienstverlening (zoals kinderopvang) een rol kan spelen op het gebied van opvoedingsondersteuning. Kinderopvang kan immers gezien worden als een transitionele ruimte, een overgangsgebied tussen gezin en samenleving, één van de plekken bij uitstek waar de gedeelde opvoedingsverantwoordelijkheid effectief vorm kan krijgen (Vandenbroeck, 1999). Dat betekent daarom nog niet dat de kinderopvang die functie ook opneemt. Het onderzoek (zie verder) kan meer duidelijkheid verschaffen over hoe en wanneer dit in meerdere of mindere mate gebeurt.

Het situeren van de opvoedingsondersteuning op dit kruispunt van gedeelde verantwoordelijkheid, houdt in dat opvoedingsondersteuning niet anders kan dan rekening houden met het perspectief van de betrokken actoren (opvoeders en kinderen), maar tevens dat het hier niet mee samenvalt, omdat er steeds ook een maatschappelijk en beleidsperspectief noodzakelijk is. Een ander cruciaal gevolg van deze visie is immers dat de pedagogische analyse van de opvoeding steeds ook een contextuele, maatschappelijke analyse inhoudt, omdat ze zich nu eenmaal net op dat kruispunt bevindt. In dit project zal die contextuele inbedding gericht zijn op de complexiteit en de diversiteit van Brussel als grootstad.

In navolging van Vandemeulebroecke en De Munter (2004) onderscheiden we opvoedingsondersteuning van opvoedingshulp, maar we situeren ze op een continuüm om aan te geven dat er een ambivalent overgangsgebied bestaat:



Wanneer opvoedingsondersteuning concreet vertaald moet worden in *activiteiten*, dan komen de verschillende auteurs tot een opsomming die in Vlaanderen vaak als volgt wordt samengevat (Van den Bruel & Verhegge, 2005; Vandemeulebroecke & Nys, 2002):

- Voorlichting of informatieverstrekking
- Instrumentele steun
- Emotionele steun en / of beoordelingssteun
- Geven van advies
- Training van vaardigheden
- Uitbouwen van sociale contacten en stimuleren van zelfhulp
- Vroegtijdige detectie van zwaardere opvoedings- en ontwikkelingsproblemen en doorverwijzing
- Signalering aan beleidsinstanties

Deze opsomming is erg nuttig om de praktijk mee in kaart te brengen. Dan blijkt bijvoorbeeld dat de nadruk vaker ligt op voorlichting, informatie en het geven van advies, dan op het stimuleren van sociale contacten en zelfhulp. Het is ook wenselijk om na te gaan welke spanningsvelden er tussen deze activiteiten of functies bestaan en hoe de actoren op het terrein omgaan met deze spanningsvelden. Zo vraagt bijvoorbeeld het geven van advies of informatie een andere definitie van de relatie tussen ouders en professionals (en een andere expertise), dan het stimuleren van social support.

Samengevat:

We vertrekken in dit project van een visie op opvoeding als gedeelde verantwoordelijkheid tussen ouders, werkpraktijken en beleid. We definiëren de opvoedingsondersteuning als activiteiten die behoren tot de maatschappelijke dienstverlening en die ouders als ondersteunend ervaren, waarbij we erkennen dat de grens met de hulpverlening niet altijd duidelijk kan getrokken worden, maar waarbij we vooral aandacht willen hebben voor structurele vormen van ondersteuning (eerder dan vormen die zich richten tot ouders die een specifieke, intensieve aanpak vergen) en waarbij we steeds de toets van de menselijke waardigheid voor ogen houden. Gezien de grootstedelijke context willen we in dit project ook specifiek voortbouwen op het werk van Jo Hermanns betreffende het belang van de ondersteuning van sociale netwerken.

### **Actie I: De Ad-hoc werkgroep Opvoedingsondersteuning**

Vanuit de Vlaamse Gemeenschapscommissie en het bevoegde collegelid wordt een ad-hoc Werkgroep Opvoedingsondersteuning opgericht, waarin de verschillende werkpraktijken (actoren op het vlak van de opvoedingsondersteuning in Brussel) vertegenwoordigd zullen zijn. De begeleiding van deze ad-hoc werkgroep wordt vanuit dit project opgenomen. De ad-hoc werkgroep zal ongeveer tweemaandelijks samenkomen en heeft volgende functies:

#### *Visieontwikkeling en netwerkvorming*

Door de regelmatige samenkomsten kunnen de bestaande en nieuwe aanbieders elkaar beter leren kennen, methodieken uitwisselen en hun zienswijze met elkaar confronteren. De bedoeling hiervan is een kritische reflectie op het eigen handelen te ontwikkelen die kan leiden tot visieontwikkeling en onderlinge afstemming (wat niet noodzakelijk inhoudt dat er gestreefd wordt naar eenvormigheid in doelpublieken of methodieken). Daarbij zal bijzondere aandacht gaan naar de positionering van de

opvoedingswinkel binnen het ruimere aanbod van opvoedingsondersteuning, conform aan de verwachte Vlaamse regelgeving.

#### *Beleidsadvisering*

Uit deze uitwisseling kunnen leemtes ontdekt worden die gesignaleerd kunnen worden aan het beleid via het Lokaal Overleg of de Adviesraad Voorschoolse Aangelegenheden, conform met wat Jo Hermanns beschrijft als “het geven van advies over de context waarin opvoeding plaatsvindt” en met wat Vandemeulebroecke (2004) beschrijft als één van de kwaliteitskenmerken van opvoedingsondersteuning, namelijk de terugkoppeling naar het beleid.

#### *Stuurgroep van het onderzoek en de prospectie*

De ad-hoc werkgroep zal tevens functioneren als stuurgroep voor het onderzoek. Dat betekent dat de onderzoekers op cruciale momenten de voortgang van het onderzoek naar de ad-hoc werkgroep zullen rapporteren, de leden hier op kunnen reflecteren en het onderzoek desgewenst kunnen bijsturen. Omgekeerd kunnen de bevindingen van het onderzoek ook de discussies in de ad-hoc werkgroep voeden.

Hetzelfde geldt voor de prospectie naar en begeleiding van nieuwe initiatieven. Ook hierover wordt geregeld verslag uitgebracht.

De ad-hoc werkgroep wordt begeleid en voorgezeten door Sandra Van der Mespel van het VBJK.

Contactadres: Sandra Van der Mespel, VBJK-UGent, Raas Van Gaverestraat 67 A, 9000 Gent, [Sandra.Vandermespel@UGent.be](mailto:Sandra.Vandermespel@UGent.be)

## **Actie 2: Prospectie naar en begeleiding van nieuwe initiatieven**

In het project wordt de oprichting van enkele nieuwe initiatieven voorbereid. Uit onderzoeken naar de opvoedingsvragen van ouders (Vandemeulebroecke & Nys, 2002) blijkt steevast dat a) een grote meerderheid van ouders (80 à 90%) opvoedingsvragen hebben; b) een grote meerderheid hiervoor steun zoekt (50 à 70%) en vaak ook vindt; en c) er toch een on vervulde behoefte aan (vooral emotionele) steun bestaat. Meestal worden de “massale” aanwezigheid van opvoedingsvragen geduid als het gevolg van de detraditionalisering, de individualisering en de evolutie van bevels- naar onderhandelings-huishoudens. In de specifieke context van een grootstad als Brussel nemen we aan dat dit extra belangrijk is doordat mensen minder kunnen terugvallen op traditionele familiale netwerken (en wordt dit in het onderzoek – zie verder – ook nagegaan).

Wanneer we de bestaande vormen van opvoedingsondersteuning vergelijken met de verschillende functies die Vandemeulebroecke & Nys (2002), maar ook Kind en Gezin beschrijft, dan valt het op dat net het stimuleren van de sociale netwerken (op een niet problematiserende en niet doelgroepgerichte manier) een lacune is, ondanks het belang van dergelijke socialiserende netwerken, zoals aangetoond door Hermanns. Dit maakt dat we bij de prospectie over de ontwikkeling van nieuwe initiatieven de nadruk leggen op plaatsen waar ouders en kinderen elkaar ontmoeten onder begeleiding, met als doel het faciliteren van sociale contacten en het stimuleren van zelfhulp, gepaard gaande met het bieden van emotionele steun door peers. We benoemen dit als *het socialiseren van ouders door ouders*. We gebruiken hierbij de term socialiseren in een zeer specifieke betekenis, ervan uitgaande dat ouders hun kinderen nooit alleen hebben opgevoed, zoals Deven et al. (1996) terecht opmerken:

De opvoeding vormde nooit een gezinsmonopolie. De gemeenschap had in al haar geledingen en op alle niveaus altijd een relatief groot aandeel in de ontwikkeling, de opvoeding, de opleiding, het onderwijs, de socialisering, de begeleiding en/of de opvang van (jonge) kinderen.

Het gaat dus niet om socialiseren in de betekenis van ‘overnemen van de dominante normen en waarden’, maar wel in de betekenis ‘inschrijven in een (lokale) gemeenschap’, wat essentieel is voor ouders (omwille van die sociale steunfunctie) en voor kinderen. Dit betekent dat bij het ontwikkelen van nieuwe praktijken, de nadruk ligt op praktijken die

- vertrekken van het niet problematische, feitelijke opvoedingshandelen van ouders
- gezinsopvoeding als een gedeelde verantwoordelijkheid beschouwen, uitgaande van het gegeven dat ouders steeds in netwerken hebben opgevoed
- een bijdrage leveren tot de socialisering van ouders en kinderen
- zonder categoriaal (residueel) te werken, maar
- uitgaande van de competenties van ouders

Aangezien de bestaande ontmoetingsplaatsen in Vlaanderen hoofdzakelijk doelgroepgericht of probleemgericht werken en zelden de onderlinge sociale steun als expliciete methodiek hanteren, geeft dit vorm aan de voortrekkersrol die Brussel kan spelen. Dit is niet alleen conform met de bedenkingen van Jo Hermanns, maar ook met de jarenlange ervaringen in Italië. In Frankrijk en Italië ontstonden in de jaren 1970 allerlei initiatieven, waar ouders en kinderen elkaar onder deskundige begeleiding ontmoeten. In Frankrijk zijn deze ontmoetingsplaatsen sterk beïnvloed door de psychoanalyse en meer bepaald door het werk van Françoise Dolto. Zij richtte de Maison Verte op voor ouders (vooral moeders) en kinderen. De nadruk ligt op de moeder-kind relatie (la séparation) en het omgaan met normen en regels. Het gaat dus om een individualiserend initiatief, in vergelijking met de Italiaanse tegenhanger: de Tempo per le famiglie of Spazio Insieme (Mantovani & Musatti, 1996; Musatti, in preparation; Rullo & Musatti, 2005)

Eigen aan deze Italiaanse initiatieven is dat zij vertrekken van de diversiteit van de “normaliteit” (zo wordt het in publicaties van Musatti verwoord: bedoeld wordt uiteraard het niet problematiseren van het ouderlijke opvoeden); niet doelgroepgericht zijn; niet interveniëren; en de nadruk leggen op de groep, eerder dan op het individu. Zij hechten ook veel belang aan de structurele inbedding en samenwerking met andere voorzieningen voor gezinnen, zoals de kinderopvang (onder meer via de personeelssamenstelling). Uit hun ervaring blijkt dat ouders gebruik maken van deze voorzieningen omwille van de socialisering van hun jonge kinderen, maar ook dat hun eigen socialisering als ouders hier onlosmakelijk mee verbonden is. Het zijn immers “lieux de confrontation libre”. Dat betekent enerzijds dat zij niet anders dan confronterend kunnen zijn, omdat ouders er te maken krijgen met andere ouders die andere opvoedingspraktijken hanteren. Maar ook dat die confrontatie vrij is: er worden geen opvoedingsmodellen door experts naar voor geschoven, ook al worden ze professioneel omkaderd. Uit het Italiaanse onderzoek blijkt dat deze ontmoetingsplekken belangrijke preventie effecten kunnen hebben, ook al hebben ze expliciet géén preventieve bedoelingen. We kunnen hun preventieve functie daarom best omschrijven als preventie van maatschappelijke uitsluiting, eerder dan klinische preventie (Bouverne-De Bie, 2006).

In dit project willen we daarom de oprichting voorbereiden van dergelijke vrijblijvende ontmoetingsplaatsen voor ouders en kinderen, onder begeleiding, geïnspireerd op zowel Italiaanse als Franse voorbeelden (Spazio Insieme en Lieux de rencontre), die niet stigmatiserend of categoriaal werken en ouders toelaten om in een vrijblijvende sfeer andere ouders te ontmoeten en zo een confrontatie en uitwisseling van opvoedingsmodellen toelaten zonder een functie van opvoedingsadvies op te nemen (Vandenbroeck & Roose, 2006).

In eerste instantie zal een oproep tot initiatieven gericht worden en zullen aanbieders van opvoedingsondersteuning aangesproken worden. Dit moet leiden tot een eerste haalbaarheidsstudie voor de zomer (mei-juni 2007). Centraal daarbij staat de verkenning van welke plaatsen in Brussel aangewezen zijn, welke aanbieders mogelijk zijn, hoe de professionaliteit van de omkadering (begeleiding) vorm kan krijgen. Van dan af kan de concrete voorbereiding van deze alternatieve initiatieven opgenomen worden met de inrichters ervan, zodat ze in 2008 operationeel kunnen zijn. Dit zal leiden tot een draaiboek (concrete stappen, financiering, ...). Daarbij worden de ervaringen van andere initiatieven in Vlaanderen (met de nadruk op de steden Gent en Antwerpen, o.m. De Speelbrug) en in Italië verder bestudeerd en wordt geregeld overlegd met de Brusselse en Vlaamse beleidsinstanties en de Ad-hoc werkgroep Opvoedingsondersteuning.

Deze actie wordt ondersteund door Katelijne De Brabandere van de vormingsorganisatie VCOK (Vormingscentrum voor Opvoeding en Kinderopvang).

Contactadres: Katelijne De Brabandere, VCOK, Raas Van Gaverestraat 67A, 9000 Gent, [katelijne.de.brabandere@vcok.be](mailto:katelijne.de.brabandere@vcok.be)

### Actie 3: Onderzoek

De derde actie in dit project is een onderzoek naar de behoefte aan opvoedingsondersteuning in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Initiatieven van opvoedingsondersteuning worden veelal gelegitimeerd vanuit veronderstellingen over gezinnen (bijvoorbeeld over hun sociaal isolement) die niet gebaseerd zijn op empirisch onderzoek (zie bijvoorbeeld Vandemeulebroecke & Nys, 2002). Het gevaar daarbij is dat het sociale werkveld niet meer kan functioneren als overgangsgebied tussen gezin en samenleving omdat de maatschappelijke functie en de betekenis ervan eenzijdig wordt ingevuld zoals actuele tendensen in Frankrijk (Neyrand, 2006) of Engeland schijnen uit te wijzen (Featherstone, 2006).

Het is daarom wenselijk dat parallel aan de twee andere acties ook empirisch onderzoek gebeurt naar de reële opvoedingscondities van de Brusselse gezinnen en dat dit onderzoek de nadruk legt op de socialisering van ouders en kinderen, of met andere woorden op opvoedingsondersteuning als “social support” in de grootstad. Dat onderzoek moet ook toelaten om een beter zicht te krijgen op welke plaats de actuele voorzieningen innemen in de socialisering van ouders en kinderen.

Voorafgaand overleg met onderzoekers van het Consiglio Nazionale delle Ricerche in Rome heeft ertoe geleid dat we kunnen beschikken over een daar ontwikkelde methodologie (vragenlijst en literatuur) om na te gaan hoe de socialisering van ouders en kinderen vorm krijgt, op een manier die tevens in een grootstedelijke context toelaat om na te gaan wat de onvervulde behoeften inzake social support kunnen zijn (zie bijvoorbeeld Rullo & Musatti, 2005).

Hiervoor worden in overleg met de stuurgroep, de VGC en het bevoegde collegelid een tiental diverse voorzieningen geselecteerd. De ouders die gebruik maken van de voorzieningen worden bevraagd, evenals een voldoende groot aantal niet gebruikers. Daarbij waken we erover dat de diversiteit van de Brusselse populatie (socio-economisch, cultureel en naar gezinssamenstelling) betrokken wordt bij het onderzoek. Aanvullend hierbij zal de administratie (VGC) een overzicht van de bestaande initiatieven inzake opvoedingsondersteuning uitwerken (een overzicht van de verschillende aanbieders, hun werking en hun bereik).

Het onderzoek wordt geleid door Michel Vandebroek en uitgevoerd door Tom Boonaert.

Contactadres: Vakgroep Sociale Agogiek, UGent, Dunantlaan 2, 9000 Gent

[Michel.Vandebroek@UGent.be](mailto:Michel.Vandebroek@UGent.be)

[Tom.Boonaert@UGent.be](mailto:Tom.Boonaert@UGent.be)

### Planning

2007	Ad-hoc werkgroep	Prospectie	Onderzoek
Januari - maart	Bespreking onderzoeksopzet Visie-ontwikkeling en netwerking	Oproep en verkenning van mogelijke actoren	Literatuurstudie Uitwerking onderzoeksopzet Proefenquêtes
April – juni	Visie-ontwikkeling Bespreking haalbaarheid prospectie	Haalbaarheid en beslissing over actoren	Data-verzameling
Juli - september	Bespreking eerste onderzoeksresultaten Visie-ontwikkeling	Tussentijds verslag Vorbereiding met actoren	Data-verwerking Eerste rapportering
Oktober - december	Visie-ontwikkeling Bespreking draaiboek prospectie Bespreking onderzoeksresultaten	Uitwerking toekomstige initiatieven Eindverslag met draaiboek voor toekomstige initiatieven	Verdere verwerking en analyse Eindrapport

## Bronnen

- Bouverne-De Bie, M. (2000). Opvoedingsondersteuning en de zorg voor het jeugdwelzijn als overheidsopdracht in Vlaanderen. . In M. Bouverne-De Bie & R. Roose (Eds.), *Opvoedingsondersteuning en Jeugdzorg*. (pp. 43-70). Gent: Academia Press.
- Bouverne-De Bie, M. (2006). Uitgangspunten voor een pedagogisch referentiekader voor preventie. In J. Decoene, F. Myny, T. Vanthuyne & G. Verschelden (Eds.), *Samen op een hobbelpaard. Over preventie en ondersteuning in opvoedingssituaties*. (pp. 21-42.). Antwerpen: Garant.
- Deven, F.; Lambrecht, E.; Van den Bergh, B.; Van Dongen, W. & Wyns, M. (1996) *Kinderopvang in Vlaanderen. Onderzoek en beleid*. CBGS Document 4. Brussel: CBGS.
- Featherstone, B. (2006). Rethinking Family Support in the Current Policy Context. *British Journal of Social Work*, 36, 5-19.
- Hermanns, J. (1992). *Het sociaal kapitaal van jonge kinderen. Jonge kinderen, opvoeders en opvoedingsondersteuning*. Utrecht: SWP.
- Mantovani, S., & Musatti, T. (1996). New educational provision for young children in Italy. *European Journal of Psychology of Education*, 11(2), 119-128.
- Musatti, T. (in preparation). La signification des lieux d'accueil pour la petite enfance aujourd'hui. In G. Brougère & M. Vandenbroeck (Eds.), *Nouveaux paradigmes pour repenser l'éducation préscolaire*. Brussel: Peter Lang.
- Neyrand, G. (2006) *Faut-il avoir peur de nos enfants? Politiques sécuritaires et enfance*. Paris : La découverte.
- Rullo, G., & Musatti, T. (2005). Mothering young children: Child care, stress and social life. 107-119. *European Journal of Psychology of Education*, XX(2), 107-119.
- Van den Bruel, B., & Verhegge, K. (2005). Kind en Gezin, kinderen en gezinnen ... een preventieve aanpak. In H. Grietens, J. Vanderfaeillie & W. Hellickx (Eds.), *Handboek orthopedagogische hulpverlening. Nieuwe ontwikkelingen in het zorgveld*. (pp. 19-58). Leuven: ACCO.
- Vandemeulebroecke, L., & De Munter, A. (2004). *Opvoedingsondersteuning. Visie en kwaliteit*. Leuven: Universitaire Pers Leuven.
- Vandemeulebroecke, L., & Nys, K. (2002). Het concept opvoedingsondersteuning. In H. Van Crombrugge, J. Janssens & H. Colpin (Eds.), *Gezinspedagogiek. Deel II: Opvoedingsondersteuning*. (pp. 11-30). Leuven: Garant.
- Vandenbroeck, M. (1999) *De Blik van de Yeti*. Amsterdam: SWP.
- Vandenbroeck, M. (2004). *In verzekerde bewaring. Honderd vijftig jaar kinderen, ouders en kinderopvang*. Amsterdam: SWP.
- Vandenbroeck, M. & Roose, R. (2006) De dialoog tussen gezin en samenleving: moeten of ontmoeten? In J. Decoene, F. Myny, T. Vanthuyne & G. Verschelden (Eds.), *Samen op een hobbelpaard. Over preventie en ondersteuning in opvoedingssituaties*. (pp.43-52). Antwerpen: Garant.